

תם ולא נשלם, הבאנו מעט מזעיר מדרכיו הנהגותיו וממעשי גדולתו של רבינו הסבא קדישא זצוק"ל, ואשרי הזוכה לקבל על עצמו איזה הנהגה מהנהגותיו, הקפדה או זהירות מתוך עבודת ה' העצומה שלו, או מפרישותו מתענוגי עולם הזה, או מי שלומד ממנו להתחזק בדאגה ובתפילה על כלל עם ישראל, ועל הקמת השכינה מעפר, ועל בנין בית המקדש, ועל הגאולה שתבוא ותגיע במהרה בימינו אמן.

ביאור ההפטר

הקשר בין ההפטר לפרשה

ההפטר מדברת על מנורת זהב שראה זכריה, וזה מעין הפרשה הפותחת בענין הטבת הנרות של מנורת הזהב.

תוכן ההפטר

הנביא זכריה מתנבא על הגאולה האחרונה, שבורא העולם ישרה שכינתו בתוכנו והרבה מאומות העולם יתיהדו וה' ישכון בירושלים.

כמו כן ראה בנבואה את יהושע הכהן הגדול, שעומד לפני מלאך ה' והשטן מקטרג עליו על שלא מיחה בבניו שלקחו נשים נוכריות.

אך ה' גוער בשטן שמקטרג על יהושע שניצל מכבשן האש, כשנזרק עם נביאי השקר אחאב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיהו ע"י נבוכדנצר.

ואז אומר ה' לעומדים לפניו שיסירו הבגדים הצואים מעל יהושע, דהיינו שבניו יגרשו את הנשים הנוכריות ואז ילבישו אותו מחלצות בגדים נאים, שהכהונה לא תסור ממנו. ואם ילך בדרכי ה' הרי גם בניו יזכו לכהונה.

אחר כך הנביא רואה במראה הנבואה מנורת זהב עם שני עצי זיתים מעל המנורה והזיתים נכתשים והשמן זב מאליו לתוך נרות המנורה, ובזה רמז לו שכשם שבמנורה נעשה הכל לבד ללא טורח, כך המשיח הבא מזרע זרובבל יגאל את ישראל לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחו יתברך.

זכריה פרק ב' פסוק י"ד - פרק ד' פסוק ז'.

יְרֵנִי וְשִׁמְחֵי שִׁירֵי וְרַנְנִי [א] וְשִׁמְחֵי בֵּת-צִיּוֹן [ב] פִּי הִנְנִי-בֹא לִירוּשָׁלַם
וְשִׁכְנֵנִי בְּתוֹכָךְ נְאֻם-יְהוָה: וְנִלְוֹ^{טו} אֲזִי יִתְחַבְּרוּ (רש"י) גוֹלִים רַבִּים עַמִּים

עיונים והארות

שבֹּתֵנו כְּבִרְאשׁוֹנָה. וידוע מה שפִּירְשׁוּ כֵת הַקּוּדֻמִּין בְּתַפְלַת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה "יְהִי ה' אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ כֹּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ אֶל יַעֲזֹבֵנוּ וְאֶל יִשְׁטָנוּ. לַהֲטוֹת לִבֵּבֵנוּ וְגו'" (מלכים א' ח, נז/נח), דַּעַד שֶׁלֹּא נִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, הַשְׁכִּינָה שְׂרוּיָהּ בְּצִדִּיקִים, וְכֹאֲשֶׁר נִבְנֶה הַבַּיִת, הַתְּפַלֵּל שְׁלֹמֹה כִּי כֵן יִהְיֶה דִתְשֶׁרָה שְׁכִינָה בְּצִדִּיקִים, הַגֵּם שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ מִכּוֹן לִשְׁבֹּת עוֹלָמִים. וְהִטְעַם שֶׁהִשְׁרַת שְׁכִינָה גּוֹרֶמֶת לִירֹא אוֹתוֹ, דֹּאף דֹּאִיהוּ לֹא חֲזִי מִזְלִיהּ חֲזִי.

וּמִשׁוֹם הֵכִי אָמַר 'יְהִי ה' אֱלֹהֵינוּ עִמָּנוּ' עֵתָה שֶׁנִּבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, 'כֹּאֲשֶׁר הָיָה עִם אֲבוֹתֵינוּ' קוֹדֵם שֶׁנִּבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁתְּשֶׁרָה הַשְׁכִּינָה בְּצִדִּיקִים הַגֵּם שִׁישׁ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וְלֹא יוֹרֵעַ כַּח הַצִּדִּיקִים. וְנוֹתֵן טַעַם 'לַהֲטוֹת לִבֵּבֵנוּ אֵלָיו', דְּמוֹעִיל לִירֹא אֶת ה'. וְבִזָּה פִּירְשׁוּ 'וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשִׁכְנֵנִי בְּתוֹכָם' (שְׁמוֹת כה, ח), וְהָרִי הוּא כְּמִבּוֹאֵר, דְּמִלְבַּד הַשְׁרַת שְׁכִינָה בַּמִּקְדָּשׁ, עוֹד זֹאת 'וְשִׁכְנֵנִי בְּתוֹכָם' כְּמֵאֵז וּמִקְדָּם, עַכ"ד הִרְאִשׁוּנִים ז"ל.

וְזֶה שֶׁכְּתוּב 'רֵנִי וְשִׁמְחֵי בֵּת צִיּוֹן' בְּמָה שֶׁנִּשְׁאַרָה שְׁכִינָה בְּכוֹתֵל מֵעֶרְבִי, כִּי סִימָנָא מִילְתָּא שִׁיבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, 'וְשִׁכְנֵנִי בְּתוֹכָךְ דִּיִּקָּא עַל הַצִּדִּיקִים, כְּמוֹ שֶׁהִבְטִיחַ הוּא יִתְבָּרֵךְ 'וְשִׁכְנֵנִי בְּתוֹכָם', וְעַל זֶה נִמֵּי הַתְּפַלֵּל שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ ע"ה

רֵנִי וְשִׁמְחֵי בֵּת צִיּוֹן וְגו' - אִפְשָׁר בְּמָה שֶׁכְּתוּבֵנוּ בְּכִמָּה מִקּוֹמוֹת מִשֶּׁם זֹהָר חֲדָשׁ (ח"א טו, א), דִּהְגָּאוּלָה הַעֲתִידָה תִּהְיֶה בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה, כִּי הִיא בְּזִכּוֹת מִשֶּׁה רַבִּינוּ ע"ה, וְהוּא תִּבְעֵי יִקְרָא דְאוֹרִיִּיתָא.

א. בֵּאֲבָן עֲזָרָא עַל מַגִּילַת אִיכָה פֶּרֶק ב' (פֶּסוּק ז) כ' רִנָּה הִרְמַת קוֹל בְּשִׁיר. וּבִתְרַגּוּם יוֹנָתָן (יִשְׁעִיָה נד, א) רִנִּי-שְׁבָחִי.

ב. רֵנִי וְשִׁמְחֵי בֵּת צִיּוֹן - 'רֵנִי וְשִׁמְחֵי בֵּית צִיּוֹן' רֹאשִׁי תִּיבּוֹת צָבוּר לִמְפָּרַע, רִמּוֹ דֹּאפִּילוֹ כְּנִישְׁתָּא חֲדָא דְּשִׁבִּים בְּתִשּׁוּבָה, יֵבֵא גּוֹאֵל, כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ בְּזִהָר הַקָּדוֹשׁ, וְזֶה צָבוּר, אֲז 'רֵנִי וְשִׁמְחֵי בֵּת צִיּוֹן' וְבֵא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל. וְאִפְשָׁר לּוֹמֵר כִּי הַגָּאוּלָה תִּלּוּיָהּ שֶׁנִּהְיָה יִשְׂרָאֵל בִּאֲחֻדוֹת, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּבֵנוּ בְּעִנְיֹתֵנוּ בְּדִירוּשִׁים בִּס"ד, כִּי חֲרָבֵן בֵּית שְׁנֵי הֵיָה בְּעִבּוּר שְׁנֵאת חֲנֹם, וְאִין אִפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה גָּאוּלָה, כֹּל זֶמֶן שִׁיְהִיָּה שְׁנֵאת חֲנֹם. וְלֹכֵן 'רֵנִי וְשִׁמְחֵי' לִשּׁוֹן יַחֲדִי, שִׁיְהִיו כֹּל יִשְׂרָאֵל בִּאֲחֻדוֹת.

וְאִמְרוּ בְּיוֹמָא (דף ע'א ע"א), 'אֵלִיכֶם אִישִׁים אִקְרָא' (מִשְׁלִי ח, ד), אֵלּוֹ תִּלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׁדוּמִים לְנִשִּׁים וְעוֹשִׁים גְּבוּרָה כְּאִנְשִׁים. וּפִירְשׁ רִש"י (שם ד"ה 'שְׁדוּמִין לְנִשִּׁים'), עֲנוּתִינִי וְתִשּׁוּשִׁי כַּח. וְאִפְשָׁר דְּלִכְּן אָמַר 'רֵנִי וְשִׁמְחֵי' לִשּׁוֹן נִקְבָּה, לְרִמּוֹז שֶׁהֶם עֲנוּתִינִי וּבִאֲחֻדוֹת וְתִשּׁוּשִׁי כַּח מִכְמָה הִרְפַּתְקִי שֶׁל הַגְּלִיּוֹת, וְרֹאשִׁים לְגָאוּלָה.

כִּי הִנְנִי בֵּא - 'הִנְנִי' גִּימְטְרִיא יוֹנוֹ עִם הַכוֹלֵל, שִׁיבֵא מִשִּׁיחַ הַנִּקְרָא יוֹנוֹ כְּמוֹ שֶׁאִמְרוּ פֶּרֶק חֲלָק (סְנֵהֲדִין צח, ב). (חֻמוֹת אֵינֵךְ)

רֵנִי וְשִׁמְחֵי בֵּת צִיּוֹן כִּי הִנְנִי בֵּא וְשִׁכְנֵנִי בְּתוֹכָךְ נְאֻם ה' - אִפְשָׁר לְפָרֵשׁ בְּמָה שֶׁאִמְרוּ ז"ל (זֶהָר ח"ב ה, ב) דִּהְשְׁכִּינָה לֹא זֹהָ מִכּוֹתֵל מֵעֶרְבִי כִידּוּעִי, וְזֶה אוֹת לְטוֹבָה דִּיגָּאֵלְנוּ בְּמִהְרָה בִּימֵינוּ, וְיִשִּׁיב אֶת

רבים אֶל-יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַהֲיוּ לִי לְעָם כִּי יִתְגִּידוּ וִיקְבְּלוּ עֲלֵיהֶם עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם וּשְׁכַנְתִּי וּפִילוֹ הִכִּי אֲנִי אֲשֶׁרָה שְׁכִינְתִּי בְּתוֹכְךָ וַיִּדְעָתָּ בִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְתִּי אֱלֹהֶיךָ לְהַתְנַבְּאוֹת, לְבִשְׂרָ לָכֶם שֵׁשׁ תִּקְוָה (מַלְבִּי"ם) וּשְׁלַעֲתִיד עֵינֶיךָ הַטּוֹבָה תִּהְיֶה עֲלֵיכֶם וְלֹא עַל הָאוֹמוֹת (מ"ד): טז וְנַחֵל וַיִּנְחַל וַיּוֹרֵשׁ יְהוָה אֶת-נַחֲלַת [ג] יְהוּדָה לְהִיּוֹת חֶלְקוֹ לְעוֹלָם עַל אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ [ולא יִלְכוּ יוֹתֵר לְגִלוֹת(מ"ד)] וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם לְהַשְׁכִּין שָׁם שְׁכִינְתּוֹ וַהֲיִינוּ שִׁיקָח אֶת הַחֶלֶק הַזֶּה מִיְּהוּדָה לְהִיּוֹת נַחֲלָתוֹ וְחֶלְקוֹ שְׁלוֹ יִתְבַּרְךְ (מַלְבִּי"ם): יז הֲסָם שְׁתָּקוּ (רד"ק) כָּל בָּשָׂר שֶׁאֵין הָעֶכְסִי"ם (רש"י) מִפְּנֵי יְהוָה [ז] בִּי נַעֲזֹר כֹּאִילוֹ יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ מִמַּעֲוֹן קֹדֶשׁוֹ מִהַשְׁמִי"ם לַעֲשׂוֹת נִקְמָה בָּאוֹמוֹת כִּי עַד הֵנָּה הִחֲרִישׁ לָהֶם (מ"ד):

עיונים והארות

ג. והרד"ק פירש דהקב"ה ינחל בישראל להיות חלקו ונחלתו על אדמת הקודש, ומה שכתב יהודה לאו דוקא אלא משום שהוא ראש ממלכות ישראל [וכן משמע מתרגום יונתן].

ד. הַסָּם כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי ה', כִּי נַעֲזֹר מִמַּעֲוֹן קֹדֶשׁוֹ - רַבִּי פִּנְחָס בִּשְׁם ר' חֲמֵשׁ פַּעֲמִים מִקִּים דוֹד לְהַקְב"ה בִּסְפֵר רֵאשׁוֹן שֶׁל תַּהֲלִים, קוֹמָה ה' הוֹשִׁיעֵנִי אֱלֹקֵי, קוֹמָה ה' בִּאֲפֶךָ, קוֹמָה ה' אֵל נֶשֶׁא יָדְךָ, קוֹמָה ה' אֵל יַעֲזוֹ אֲנוֹשׁ, קוֹמָה ה' קִדְמָה פְּנִי, אֲמֹר לוֹ הַקְב"ה, דוֹד בְּנִי, אֲפִילוֹ אֶתָּה מִקִּמְנִי אֶלֶף פַּעֲמִים אֵינִי קָם, אֵימָתִי אֲנִי קָם לְכַשְׂאֲרָא עֲנִיִּים נִשְׁדָּדִים וְאֲבִיוֹנִים נֶאֱנָקִים, הָדָא הוּא דְכָתִיב מִשׁוֹד עֲנִיִּים מֵאֲנָקַת אֲבִיוֹנִים עֲתָה אֲקוּם יֵאֱמֹר ה'. רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַבִּי יוֹנָה אֹמֵר עֲתָה אֲקוּם, כָּל זֶמֶן שֶׁהִיא מוֹכַפֶּשֶׁת בִּאֲפֶר כְּבִיכּוֹל, אֲלֵא כְּשִׁיבּוֹא אוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קוֹמִי שְׁבִי יְרוּשָׁלַם בְּאוֹתָהּ שַׁעָה הֵס כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי ה' כִּי נַעֲזֹר מִמַּעֲוֹן קֹדֶשׁוֹ (ב"ר ע"ו).

וזה שאמר 'רני' לרמוז לרנה של תורה, 'ושמחי' דהלימוד יהיה בשמחה גדולה, כי על ידי זה 'הנני בא ושכנתי בתוכך, וכן כתיב (איוב ב, יט) 'קומי רני בלילה' ותרגם עסוקי במשנה בליליא, ואמרו ז"ל (ויקרא רבה פרשה ז' אות ג') שבזכות המשניות תהיה הגאולה, דכתיב (הושע ח, י) 'גם יתנו בגוים עתה אקבצם' וזהו 'רני ושמחי' כמה דאמרן.

אי נמי אפשר "רני ושמחי וגו'", במה שכתב בזהר הקדוש (ח"ב רמ, א) על פסוק (עמוס ה,ב) 'נפלה לא תוסיף קום' שהכונה 'לא תוסיף קום' מעצמה כשאר גליות, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו כביכול יבא להקימה, וזהו כבוד גדול. וזה שכתוב 'רני' על הגאולה עצמה, 'ושמחי' על הכבוד, 'כי הנני בא' להקימך ולא תקומי מעצמך כשאר גליות. ואפשר לרמוז 'ושמחי' אותיות משיוח, שיבא משיח צדקנו והוא גימטריא השט"ן, כי משיוח יבטלנו. (צוארי שלל אות ב')

ג. אֹמַר הַנְּבִיא זְכַרְיָה וַיֵּרָאֵנִי הַקִּבְיָה הָרָאָה לִי בַּמְרָאָה הַנְּבִוְיָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל שְׁהִיָּה בְּזִמָּן תַּחֲלִילַת בֵּית שְׁנֵי עֹמֶד לִפְנֵי מִלְאָךְ יְהוָה שָׁדָן אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו וְהַשְׁטָן הַמִּקְטָרַג עֹמֵד עַל־יְמִינוֹ כִּי הַמִּקְטָרַג עֹמֵד מִצַּד שְׂמָאל הַמִּלְאָךְ הַשּׁוֹפֵט וְלִצַּד יְמִין יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁטְנוֹ לְקִטְרָג עָלָיו שְׁלֹא מִיַּחָד בְּבָנָיו שֶׁנִּשְׂאוּ נָשִׁים נִכְרִיּוֹת (רש"י): בַּיָּאמֵר מִלְאָךְ יְהוָה (מלבי"ם)

אֶל־הַשְׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּעַל הָרַחֲמִים (מלבי"ם) בְּךָ הַשְׁטָן וַיִּחְזֹר וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבַּחֵר בִּירוּשָׁלַם הַקִּבְיָה הַבּוֹחֵר בִּירוּשָׁלַם יִגְעַר בְּךָ הַלּוֹא זָנָה יְהוֹשֻׁעַ כְּדוֹל זְכוּתוֹ גְּדוּלָּה שֶׁהָרִי הוּא כְּאוֹד [כַּעֲזָן (מ"צ)] מִצַּל מַאֲשׁ שְׁנִיצַל מִדֶּאֱשׁ וְלֹא נִשְׂרָף (רש"י), כִּי הוֹשִׁלְךָ בָּאֵשׁ עַל יְדֵי נְבוֹכַדְנֶצַּר עִם אַחָאָב בֶּן קֹזִיָּה, וְצַדִּיקוֹ הוּא נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר, וְהַיְּהוֹשֻׁעַ נִיצַל מִהַשְׂרִיפָה (רד"ק):

ג. וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבוּשׁ בְּגָדִים צֹאֲאִים מְלֻכָּאִים (מ"צ) כִּי בָנָיו נִשְׂאוּ נָשִׁים שְׂאִינָם הַגּוֹנוֹת לְכַהֲנָה וְלֹא מִיַּחָד בָּהֶם (רש"י) וְאַחַד מִבְּנֵי בָנָיו הָיָה חָתָן לְסַנְבַּלְט (אַבִּי"ט) וַעֲמֵד לִפְנֵי הַמִּלְאָךְ [ה] שְׁעָתָה דָּן אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו: דַּ וַיַּעַן הַמִּלְאָךְ שֶׁעֲמַד יְהוֹשֻׁעַ לִפְנָיו וַיָּאמֵר אֶל־הַמִּלְאָכִים הָעֹמְדִים לִפְנָיו לֵאמֹר הִסְירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאֲאִים מֵעָלָיו מִיְהוֹשֻׁעַ, כְּלוֹמֵר תִּפְרִישׁוּ אֶת בָּנָיו מִהַנָּשִׁים הַנִּכְרִיּוֹת וְאַמְחוּלוּ לוֹ וַיָּאמֵר הַמִּלְאָךְ אֵלָיו לִיְהוֹשֻׁעַ רָאָה הָעֵבֶרֶתִי מֵעָלֶיךָ עֹנָךְ שְׁלֹא מִחֵית בְּבִנְךָ וְהִלַּבֵּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת חֲלִפוֹת וּבְגָדִים נָאִים, דִּהְיִינוּ שְׁעִי"ז יִתְגַּלּוּ

עיונים והארות

ה. ובמצודת דוד כתב, דכוונת הכתוב לומר דגם בשעה שעמד לפני המלאך עדיין היה מלוכבש וזה העוון כי עוד ישבו הנשים הנכריות תחת בניו ולא גרשו אותן.

הזכויות שלך (רש"י) כי יתהפכו לך העוונות לזכויות על ידי התשובה (ע"פ מלבי"ם): ה' וְאָמַר אֲנִי זָכְרָה אִמְרָתִי
לְמֵלֶךְ יִשְׁרָאֵל צִנְיָה טָהוֹר מִצַּנְפַּת כְּהוֹנָה נְקִיָּה וְטוֹבָה עַל-רֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ וְכך הִיָּה
וְיִשְׁרָאֵל הַצִּנְיָה הַטָּהוֹר עַל-רֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ וְיִלְבָּשֶׁהוּ בְּגָדִים [ו]
שֶׁל כֶּהֱן גָּדוֹל (רד"ק, מלבי"ם) וּמֵלֶכֶךְ יִהְיֶה עִמּוֹ בְּכָל מִשְׁךְ הַזֶּמֶן הַזֶּה (מ"ד): וְיֵעָרֵךְ וְהָעִיד
וְהִתְרָה מֵלֶכֶךְ יִהְיֶה בִּיהוֹשֻׁעַ בַּעַת שֶׁחֲלָבִישׁ אוֹתוֹ בְּגָדֵי כֶּהֱן גָּדוֹל (מלבי"ם) לֵאמֹר:
כֹּה-אָמַר יִהְיֶה עֲבָאוֹת אִם-בְּדַרְכֵי תֵלֵךְ שֶׁתִּתְנַהֵּג בְּמִידוֹת שֶׁל ה' לְהִיּוֹת
רַחוּם וְחַנּוּן (מלבי"ם), וְזָרַעַךְ יֵלְכוּ בְּדַרְכֵי שֶׁתַּחַנֵּךְ אוֹתָם טוֹב (מ"ד) וְאַם אֶת-מִשְׁמְרָתִי וְאִם אֶת הַמִּצְוֹת
שֶׁצִּוִּיתִי לְשׁוֹמְרֵם תִּשְׁמֹר וְתִקְיִים וְגַם-אֶתְּהָ תִּתֵּן תִּשְׁמֹר וְתִשְׁפּוֹט אֶת-בֵּיתִי אֶת
עַבְדוֹת הַבַּיִת וְדִינֵי הַקֶּרְבָּנוֹת וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת-חֻצְרֵי חֲצֵרוֹת הַמִּקְדָּשׁ לְבַל יָבֹא שָׁמָּה וְעָרַל
וְנִתַּתִּי לָךְ מִהַלְכִים [ו] בֵּין הָעַמִּים הָאֵלֶּה יֵצֵא לָךְ מִזֶּרַעַךְ עֵנָף לַעֲתִיד
שִׁישְׁמֹשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשְּׁלִישִׁי וְהֵם יִהְיוּ כְּמוֹ מַלְאָכִים קְדוּשִׁים וְטַהוֹרִים וְיִהְיוּ הוֹלְכִים בַּחֲיִיהֶם בֵּין מַלְאָכִים נְצִחִים
הַעוֹמְדִים לִפְנֵי ה' (מלבי"ם): ה' שָׁמַע-נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתְּהָ וְרַעֲיָהּ
תִּנָּתִי מִשְׁאֵל וְעֲזָרֶיהָ הַיֹּשְׁבִים לְפָנָיִךְ [ח] כִּי-אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הַמָּחָה כִּי נִיָּצֵלוּ גַם

עיונים והארות

- ו. והמצודת דוד פירש וילבישוהו בגדים, היה נגלה זכויותיו.
- ז. ובת"י ורש"י - ונתתי לך מהלכים הכוונה שהוא עצמו יקום בתחיית המתים ואתן לך
- ח. כי אנשי מופת המה - כי אנשי מופת המה. איזו אנשים שנעשה להם מופת, הוי אומר חנניה מישאל ועזריה, כיון שיצאו מכבשן האש
- ט. וברד"ק - שזה רמז לנשמתו בהפרדה מהגוף.

הם מכבשן האש, ומהראוי שדברי הנבואה יהיו גם להם (רש"י) **כִּי־הִנְנִי מֵבִיא** באחרית הימים

אֶת־עַבְדִּי צִמָּח מלך המשיח (ת"י), [צמח גי' מנחם (אבי"ע)] [משיח ר"ת מ'נחם ש'לילה י'נון ח'זקיה (הגר"א

בקול אליהו על אגדות הש"ס-סנהדרין (צח)]: **כִּי הִנֵּה הָאֶבֶן** הראשונה שהונחה שיניחו ביסוד בית העתיד

אֲשֶׁר נָתַתִּי בְיַד זְרֹבָבֶל מוֹכֵן וְעוֹמֵד לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ שהוא ישים אותה (מלבי"ם) **עַל־אֶבֶן**

אֶחָת שִׁבְעָה עֵינָיִם כלומר יהיה בה הרבה שמירות מאת ה' על הבנין ההוא (רש"י) [ט] **הִנְנִי**

מִפֶּתַח פֶּתָחָהּ הקב"ה בעצמו יחקוק ציורים יפים על האבנים ליפותם, כלומר שד' יתן כח ועזר על

המלאכה ותהיה שמירה מעולה על הבנין **נָאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וּמִשְׁתֵּי וְהַסִּירוֹתִי אֶת־עֵזְרִי**

הָאָרֶץ־הַזֹּאת בַּיּוֹם אֶחָד אסלח להם על כל העוונות הקודמים בפעם אחת כי אחדש בקרבם

רוח נכון ולא יחטאו עוד (מ"ד): **וְאֵזֶר בַּיּוֹם הַזֶּה הָיָה שִׁיּוֹסֵד הַהִיכָל** (אבי"ע) תוסד שנאת חנם (אלשיך) **נָאֻם**

יְהוָה צְבָאוֹת תשבו ותשכנו לבטח (אבי"ע) ואז מרוב שלום שיהיה לכם (רד"ק) **תִּקְרְאוּ אִישׁ**

לְרֵעֵהוּ להשתעשע תחת אהבתו יתברך (אלשיך) **אֶל־תַּחַת גִּפְּנוֹ וְאֶל־תַּחַת תְּאֵנָה**

לשבת בצילה לאכול ולשמוח מרוב הטובה (מ"ד):

ד. וַיָּשֶׁב הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי וַיַּעֲרֵנִי מכיוון שהנביא לא הבין את המראה הקודם

עיונים והארות

לפניך כי אנשי מופת המה (סנהדרין צ"ג).

ט. בת"י, שבעא עינן חזיאן לה וכו', רש"י לשון עינים לשון מראות. והמלבי"ם פירש שיהושע חקק על האבן לשון דמות של שבעה עינים, עיי"ש.

עלו לארץ ישראל ונשאו להם נשים והולידו בנים ובנות ולמדו תורה לפני כהן גדול. ר' יהושע בן לוי אומר שינו את מקומם והלכו להם אצל יהושע בן יהוצדק ללמוד תורה, הדא הוא דכתיב שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיק היושבים

שיתפת פיתוחיה שבעה עיניים על כן נפל בשינה ובא המלאך שנתי והעיד אותו **פֶּאִישׁ אֲשֶׁר-יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ** והראה לי מראה אחר כדי שאבין את המראה הראשון (מלבי"ם): **וַיֹּאמֶר אֵלַי** המלאך **מָה אַתָּה רֹאֶה** [י] במראה הנבואה **וְאָמַר רְאִיתִי וְהִנֵּה-מְנוֹרַת זָהָב בְּלֹהֶּה** כל המנורה היתה זהב (מ"ד) **וְגִלְגָּה** ספל גדול עגול ובו שמן **עַל-רֹאשָׁהּ** בראש קני המנורה **וְשִׁבְעָה נִרְתִּיָּהּ עָלֶיהָ** כעין הבזיכין שנותן לתוכן שמן **שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת** לכל נר ונר היו שבעה צינורות שבהם נמשך וניצוק השמן מן הגולה **לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל-רֹאשָׁהּ** [יא] (רש"י): **וְשָׁנִים זֵיתִים עָלֶיהָ** וראיתי עוד שני עצי זיתים עומדים אצל המנורה (רש"י)

עיונים והארות

המנורה, ולכל נר יש שבעה מוצקות. צינורות שהשמן זב בהם מן הגולה אל הנר. והנה המנורה רומזת על אור ה' המאיר לעולם כולו בכבודו, ובעת שיזרח כבוד ה' והלכו כולם לאורו. וראה את המנורה שהיא כולה בשלימות, והיא כולה זהב, שכבוד ה' יתגלה בהוד והדר לכבוד ולתפארת. וראה גולה על ראשה, הוא המעין העליון, שמשם יריק ברכת ה' ושפעו אל שבעת הנרות, ששבעת הנרות אשר במנורה הם שבעת המדות העליונות אשר באצילות האלקות, שבהם ינהיג את העולם, ודרך המדות ישיגו וישפיע ויריק השמן הטוב. והשמן יורד לכל נר דרך שבעה צינורות, כי כל אחד מן המדות כלול מכולם, אם לחסד אם לשבט אם לרחמים. והראה לו בזה שלעתיד לא תמשול המערכת שהם גם כן מנורה בשבעה נרות, שהם שבעה כוכבי לכת, כי מנורה זאת אינה של זהב, כי היא פחותה במדרגתה. (מלבי"ם).

יא. וכו' רש"י (פסוק ג) שהנרות מ"ט היו רמז לאור שלעתיד לבא אור החמה יהיה

י. ויאמר אלי מה אתה רואה, ואומר ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה - והנה מנורת זהב כלה. אלו ישראל, שנאמר כלך יפה רעיתי. וגלה על ראשה, למענכם שלחתי בבלה, דבר אחר וגלה על ראשה, ויעבור מלכם לפניכם. ושבעה נרותיה עליה, היא זכות שבת שישראל משמרים אחד לשבעה ימים. שבעה ושבעה מוצקות, שבעה כנגד שבעת ימי בראשית חצבה עמודיה שבעה, ושבעה כנגד האבות עד משה. דבר אחר כנגד שבע מצות האמורות בתורה, תרומות, ומעשרות, שמיטין, ויובלות, מילה, וכבוד אב ואם, ותלמוד תורה כנגד כולם, הרי שלשה פעמים יש כאן שבעה נרותיה, שבעה ושבעה מוצקות הרי כ"א, ושבעה פעמים שבעה הרי מ"ט וכ"א כנגד שבעים זקנים. ושנים זיתים עליה, אלו שני המשיחים, אחד משוח מלחמה ואחד משוח למלך על ישראל (פסיקתא).

וגולה על ראשה - על ראשה יש מעין שהוא ספל גדול שממנו ימשך מעין השמן אל קני

אַחֲרַי מִיָּמִין הִנֵּלָהּ הַסֵּפֶל הַעֲגוּל וְאַחֲרַי עַל-שְׂמֹאלָהּ: דַּ וְאַעֵן וארים קול
וְאָמַר אֶל הַמִּלֻּאֲד הַדִּבֶּר בִּי לֵאמֹר מָה אֱלֹה אֲדָנִי מַה בָּאוּ לְדַמּוּ
(מ"ד): ה וְיֵעֵן הַמִּלֻּאֲד הַדִּבֶּר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יִדְעָתָּ מַעֲצָמָךְ
תִּשְׁכִּיל לְדַעַת מָה הִנֵּמָה אֱלֹה וְאָמַר לֹא אֲדָנִי עַדִּין לֹא הִשְׁכַּלְתִּי לְדַעַת וְלַהֲבִין מַה
עֲנִינִם (מ"ד): ה וְיֵעֵן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר-יְהוָה אֶל-יִרְבָּבֶל עַל
מֶלֶךְ הַמִּשְׁיָח הַבֹּא מִזְרֹבָבֶל לֵאמֹר שְׁהַמְשִׁיחַ יִמְשׁוּל עַל הַעֲכוּ"ם לֹא בַחִיל [יב] לֹא בְּגַלּל רֹב חִילוֹ
וְלֹא בְכֹחַ [יג] וְלֹא בְּגַלּל עֹצֶם וְגֹדֶל כֹּחוֹ כִּי אִם-בְּרוּחִי אֵלֹא יִמְשׁוּל בָּם בְּלֹא טוֹרַח

עיונים והארות

שבועתיים כאור של שבעת הימים ארבעים ותשע
על אור של יום בראשית עכ"ל.

יב. לֹא בַחִיל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה' צְבֹאוֹת
- מְסוּפֵר עַל הַגָּאוֹן רַבִּי דָּב בַּעֲרִישׁ וַיִּנְפֹּלֵד
מִטְשַׁעֲבִין זצ"ל, שִׁטְרַח רַבּוֹת עַל מִנַּת לִשְׁחַרֵּר אֶת
בְּנֵי הַיְּשִׁיבוֹת מִן הַחֻבּוּבָה לְהַתְּגַיֵּס לְצָבָא. וְהִנֵּה פַעַם
בָּא אֵלָיו אֶחָד מֵרָאשֵׁי הַצָּבָא וְאָמַר לוֹ שְׂאֵין מְנוּס
מִלְּגִיִּס אֶת בְּנֵי הַיְּשִׁיבוֹת, מַחֲמַת הַסִּכְנוֹת הָאוֹרְבוֹת
לְמַדְיָנָה. הִשִּׁיב לוֹ הַגָּאוֹן מִטְשַׁעֲבִין בְּמִשְׁלָה: עֲגָלוֹן
הוֹבִיל אֶת עֲגָלָתוֹ הָעֲמוּסָה בְּמִשָּׂא כֶבֶד בְּמַעֲלָה
הַהִר. כְּשֶׁרָאָה שֶׁהַדֶּרֶךְ קֶשֶׁה וְתֵשׁ כּוֹחֵם שֶׁל הַסּוֹסִים
וְלֹא יִכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ לְצַעֲוֹד, הִחֵל לִפְרוֹק מֵעַט
מִהַמְטָעֵן שֶׁבַעֲגָלָה. אוֹלָם עַדִּין הַמְטָעֵן הָיָה כֶּבֶד
מֵאֹד וְהַסּוֹסִים סִירְבוּ לִזְזוֹ מִמְּקוֹמָם. כִּיּוֹן שֶׁכֶּךָ,
הַחֲלִיט לִפְרוֹק חֶלֶק נוֹסֵף מִן הַמְטָעֵן, אֵךְ גַּם אִזּוֹ
סָרְבוּ הַסּוֹסִים לְהַמְשִׁיךְ. לֹא הִתְיַאֵשׁ הָעֲגָלוֹן וְהוֹסִיף
לְהַשְׁלִיךְ מֵעַל עֲגָלָתוֹ עוֹד צָרוּר מִהַמְטָעֵן, וְעוֹד
חֲבִילָה, עַד אֲשֶׁר לֹא נֹתֵר בַּעֲגָלָה מְאוּמָה מִן
הַמְטָעֵן, עַד שֶׁהָעֲגָלָה הִתְרוֹקְנָה לְגַמְרִי. אוֹלָם עַדִּין
הַסּוֹסִים מִסְרִבִּים לִנְעוּ. אֵךְ הָעֲגָלוֹן לֹא הִתְיַאֵשׁ

והתחיל לפרק את אופני הברזל של העגלה. אותם
אופנים שהעגלה מתגלגלת ונוסעת על גביהם. כי
חשב לתומו שאופני הברזל הכבדים מכבידים על
העגלה.

והנמשל. אומר הגאון מטשעבין לאיש שיחו. גם
אתם נוהגים כמנהגו של העגלון
התמים. בזכות לימוד התורה של בחורי הישיבות
יש קיום לעולם ואתם מנצחים במלחמות. ואם
תגייסו את לומדי התורה לצבא, כאילו אתם
מפרקים את האופנים שבזכותם נוסעת העגלה.
ודע לך. סיים הגאון את דבריו, שבלי אותם אופנים,
לא תוכל העגלה לנוע ממקומה כלל וכלל.

יג. ורש"י ורד"ק פירשו על בנין ביהמ"ק דכמו
שראית מעשה המנורה נעשה מאליו בלא
אדם עורך את הנרות ויוצק בהם את השמן, כך
יעשה בנין הבית בלא כח אדם אלא ברוח האל
יתברך וברצונו. [אלא דרש"י פירש את כל הענין
בבית שני ואנחנו פירשנו ע"פ שאר מפרשים
דאיירי בבנין בית שלישי].

מלחמה כי אתן בלב העכו"ם להיות נכנעים לו (ט"ד) **אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: מִי־אַתָּה**
[יד] הֶרֶם־הַגְּדוֹל [טז] שִׁיחֶפֶךְ לִפְנֵי זֶרְבָבֶל לְמִישָׁר והכוונה היא על העמים הגדולים
 והחזקים כמו גוג ומגוג שלא יוכלו לעמוד לפני מלך המשיח **וְהוֹצִיא אֶת־הָאֶבֶן הָרֹאשֶׁה**
[טז] וְאֵז מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ יוֹצִיא אֶבֶן טוֹבָה וְחִשּׁוּבָה וַיִּנְחָנָה בִּיסוּד בְּנֵין בֵּית שְׁלִישִׁי תִּשְׁאֹת כולם יאמרו בקול
 גדול קול הומיה **תֵּן הֵן לָהּ יֵשׁ לָהּ לֵאבֹן זֶה חֵן וְחִשְׁבֹּת מִיּוֹחֶדֶת (ט"ד):**

עיונים והארות

נתן רשות ליהודי בבל לבנות את בית המקדש השני בירושלים ועלו עם רב עם זרובבל ויהושע כהן גדול ובנו יסוד בית המקדש והמזבח. לאחר כמה חדשים כתבו האומות לכורש לבטל בנית הבנין וכך עשה. והיה בטל י"ח שנה עד שנה שניה של דריוש מלך מדי (בן אסתר המלכה) שאז שוב התחילו לבנות על פי נבואת חגי וזכריה בעת שיסדו בנין הבית ע"י זרובבל והכינו את האבן הראשה, היינו את האבן פינה שמניחים ראשונה ביסוד הבנין, מסר זרובבל את האבן ליהושע שהוא ניח אותו ביסוד באשר הוא כהן לאל עליון. יהושע חקק על האבן דמוות של שבעה עינים, לרמז בזה לשמירות רבות מאת המקום ב"ה על הבנין ההוא. [והיינו לפי רש"י שפירש דהענין כאן איירי בבנין בית שני].

יד. רש"י ושאר מפרשים פירשוהו בענין אחר עיי"ש.

טז. מי אתה הר הגדול לפני זרובבל למישור, והוציא את האבן הראשה תשואות חן חן לה. מי אתה הר הגדול. זה מלך המשיח, ולמה קורא אותו הר הגדול, שהוא גדול מן האבות, שנאמר הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד, ירום מן אברהם, שאמר "הרימותי ידי אל ה'", ונשא מן משה, שנאמר בו "שאהו בחיקך", וגבה ממלאכי השרת, שכתוב בהם "וגביהן וגובה להם ויראה להם". ממי הוא יוצא, מדוד. והוציא את האבן הראשה, זו אבן של יעקב, שנאמר "וישכם יעקב בבקר ויקח את האבן" (תנחומא).

טז. כי הנה האבן - בשנה ראשונה למלכות כורש מלך פרס (שהיה ע' שנה מגלות בבל) כורש